

Přerušeni soudního řízení a dědické řízení

Výjimku ze zásady přerušit řízení do okamžiku, než bude řízení o dědictví pravomocně skončeno, soudní praxe připouští zejména v případech, kdy existuje pouze jediný dědic (a je tedy zřejmé, kdo a v jakém rozsahu vstoupí do procesních práv a povinností zůstavitele) nebo je-li tu nebezpečí z prodlení. Tuto výjimku tak nelze opodstatnit pouze skutečností, že samotné řízení trvá již velmi dlouhou dobu a jeho pokračování je „možné a účelné.“

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 3576/2006, ze dne 30.1.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce Z. d. S., zastoupeného advokátem, za účasti 1. M. S., zemřelé, 2. J. S., 3. R. S., všichni zastoupeni advokátkou, a 4. P. f. Č. r., o vlastnictví k nemovitostem, vedené Okresním soudem v Rakovníku pod sp. zn. 9 C 1526/2003, o dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2006, č. j. 28 Co 547/2006-123, tak, že usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2006, č. j. 28 Co 547/2006-123, a usnesení Okresního soudu v Rakovníku ze dne 17. 5. 2006, č. j. 9 C 1526/2003-105, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Rakovníku (soud prvního stupně) usnesením ze dne 17.5.2006, č.j. 9 C 1526/2003-105, rozhodl, že „na místo M. S., zemřelé, bude v řízení pokračováno s J. S. a R. S.“ Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že účastnice M. S. zemřela, tedy po vyhlášení rozsudku téhož soudu ze dne 13.10.2005, č.j. 9 C 1526/2003-93, kterým byla zamítnuta žaloba podle části V. zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“), avšak před doručením jeho písemného vyhotovení. Ze zprávy notářky JUDr. H. J. jako soudní komisařky pověřené projednáním dědictví je zřejmé, že oprávněnými dědici po zemřelé byli zjištěni J. a R. S.

K odvolání žalobce Krajský soud v Praze (odvolací soud) usnesením ze dne 9.10.2006, č.j. 28 Co 547/2006-123, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud přezkoumal rozhodnutí soudu prvostupňového a s ohledem na zprávu soudní komisařky, ze které vyplývá, že okruh zjištěných dědiců je úplný a současně že dosud mezi dědici nebyla uzavřena předběžná dohoda, na jejímž základě by jen jeden z dědiců vstoupil do práv a povinností zůstavitelky týkajících uplatněného restitučního nároku, dospěl k závěru, že v souladu s § 107 odst. 2 o.s.ř. bude na místě zůstavitelky v řízení pokračováno s jejími dědici. Jelikož restituční řízení probíhá již velmi dlouhou dobu (15 let), má odvolací soud za to, že není třeba vyčkávat výsledku dědického řízení, a naopak je možné a účelné, aby v restitučním řízení bylo se zjištěnými dědici pokračováno.

Pravomocné usnesení odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z ust. § 239 odst. 2 písm. b) o.s.ř. a které odůvodňuje tím, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm b/ o.s.ř.) a tím, že řízení, jež napadenému rozhodnutí předcházelo, je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.). Dovolatel zpochybňuje právní závěr odvolacího soudu, že v předmětném restitučním řízení je možné pokračovat v souladu s § 107 odst. 2 o.s.ř. s dědici zemřelé, přestože dědické řízení nebylo dosud skončeno, neboť to povaha věci umožňuje. Namítá, že do okamžiku, kdy bude řízení o dědictví pravomocně skončeno, není zřejmé, který z dědiců, příp. zda oba dva, vstoupí do práv a povinností zůstavitelky týkajících se uplatněného restitučního nároku, a z tohoto důvodu by soud měl řízení přerušit a vyčkat výsledku řízení o dědictví (v této souvislosti odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.7.2001, sp. zn. 20 Cdo 1921/99, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 24, ročník 2000, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.11.1999, sp. zn. 21 Cdo 1820/99, publikovaný v časopise Soudní judikatura pod č. 67, ročník 2000, a zprávu projednanou a schválenou občanskoprávním kolegiem býv. Nejvyššího soudu ČSR dne 18.6.1982, Cpj 165/81, uveřejněnou pod č. 49/1982 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Právní závěr o možnosti pokračovat v řízení i před skončením řízení o dědictví dané povahou věci nelze podle dovolatele zakládat na skutečnosti, že restituční řízení probíhá již velmi dlouhou dobu. Navíc má dovolatel za to, že zemřela-li žalovaná po vyhlášení prvostupňového rozsudku a žalobce již podal proti tomuto rozsudku odvolání, neměl o přerušeni či pokračování v řízení rozhodovat soud prvního stupně, ale soud odvolací. Dále namítá, že (zřejmě řízení) „je postiženo

vadou, že za situace, kdy jeden ze žalovaných, za situace, kdy všichni žalovaní mají postavení nerozlučných společníků, zemřel, není řízení přerušeno a vyčkáno skončení dědického řízení.“ Z těchto důvodů dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadené usnesení, jakož i usnesení prvostupňové, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud dospěl ke zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, dovolatel je zastoupen advokátem a jím bylo dovolání též sepsáno, dovolání obsahuje stanovené náležitosti (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a § 241a odst. 1 o.s.ř.) a je podle § 239 odst. 2 písm. b) o.s.ř. přípustné.

Podle § 242 odst. 1 a odst. 3 věty první o.s.ř. je dovolací soud vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich obsahovým vymezením. K vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. (tzv. zmatečnostní vady), popř. k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je dovolací soud, je-li dovolání přípustné, povinen přihlídnout, i když nebyly v dovolání uplatněny. Tzv. zmatečnostní vady a jiné než dovolatelem namítané vady řízení z obsahu spisu nevyplývají.

Podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. lze dovolání podat z důvodu, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právní posouzení je nesprávné, jestliže odvolací soud věc posoudil podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu byť správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V projednávané věci dovolatel zpochybňuje právní závěr odvolacího soudu, že v předmětném restitučním řízení je možné pokračovat s dědici zemřelé, kteří jsou účastníky řízení na straně žalované již od jeho počátku, přestože dědické řízení nebylo dosud skončeno, neboť to povaha věci umožňuje.

Podle § 107 o.s.ř. jestliže účastník ztratí způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda může v řízení pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením (odstavec 1). Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, její dědici, popřípadě ti z nich, kteří podle výsledku dědického řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde (odstavec 2).

Smrt účastníka řízení (fyzické osoby) je typicky v majetkových věcech právní skutečností, s níž se pojí universální sukcese, a to na základě hmotněprávních ustanovení upravujících oblast dědického práva. Jde především o ustanovení § 460 obč. zák., podle kterého se dědictví nabyvá smrtí zůstavitele. K nabytí dědictví zůstavitelovým dědicem však nedochází jen na základě smrti zůstavitele. Právní úprava dědického práva vychází z principu ingerence státu při nabyvání dědictví (srov. § 175a a násl. o.s.ř.); předpokládá mimo jiné, že dědictví po každém zůstaviteli musí být soudem projednáno a rozhodnuto, že řízení o dědictví se zahajuje i bez návrhu a že v řízení o dědictví musí být projednán také majetek, který při původním projednání a rozhodnutí dědictví nebyl znám (nebyl zjištěn). Podle usnesení soudu o potvrzení dědictví nebo o vypořádání dědiců (srov. § 175q o.s.ř.) se pak nabyvá dědictví s účinností ke dni smrti zůstavitele. V době od smrti zůstavitele až do potvrzení dědictví nebo vypořádání dědiců pravomocným usnesením soudu tu nemůže být jistota, s jakým výsledkem řízení o dědictví skončí (zejména, kdo se stane zůstavitelovým dědicem a jak bude vypořádáno dědictví mezi více zůstavitelovými dědici).

Zanechal-li zůstavitel více dědiců (jako v tomto případě), projevuje se stav, jaký tu vzniká v době smrti zůstavitele až do vypořádání dědiců pravomocným usnesením soudu, také v jejich vzájemných vztazích k majetku patřícímu do dědictví. Musí být vzato v úvahu, že vypořádání dědiců má sice účinky ke dni smrti zůstavitele, že však do vypořádání pravomocným usnesením soudu není jisto, jak budou jejich práva a povinnosti k dědictví upravena. Uvedený „zvláštní“ vztah dědiců k zůstavitelově majetku má mimo jiné za následek, že až do vypořádání dědiců pravomocným usnesením soudu jsou dědici považováni za vlastníky celého majetku patřícího do dědictví (všech věcí a majetkových práv zůstavitele) a že z právních úkonů, týkajících se věcí nebo majetkových práv patřících do dědictví, jsou oprávněni a povinni vůči jiným osobám společně a nerozdílně, přičemž jejich dědický podíl vyjadřuje míru, jakou se navzájem podílejí na těchto právech a povinnostech. Ve sporech s jinými osobami, týkajících se věcí nebo majetkových práv patřících do dědictví, se uvedený vztah dědiců k zůstavitelově majetku projevuje tím, že mají postavení tzv. nerozlučných společníků (§ 91 odst. 2 o.s.ř.), neboť jde o taková společná práva a povinnosti, že se rozhodnutí ve sporu musí vztahovat na všechny dědice (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.7.2001, sp. zn. 20 Cdo 1921/99, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 24, ročník 2000, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.11.1999, sp. zn. 21 Cdo 1820/99, publikovaný v časopise Soudní judikatura pod č. 67, ročník 2000, a zprávu projednanou a schválenou občanskoprávním kolegiem býv. Nejvyššího soudu ČSR dne 18.6.1982, Cpj 165/81, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí s stanovisek pod č. 49, ročník 1982).

Vlastníkem příslušné části majetku patřícího do dědictví, který byl předmětem řízení, se může stát (s účinky ke dni smrti zůstavitele – srov. opět § 460 obč. zák.) i jen jeden z dědiců (např. v důsledku dohody o vypořádání dědictví schválené soudem). Proto také ustanovení § 107 odst. 2 o.s.ř. zakotvuje jako zásadu požadavek, aby soud řízení v majetkové věci při smrti žalobce nebo žalovaného přerušil a vyčkal skončení dědického řízení. Možnost pokračovat v řízení i dříve (danou „povahou věci“) tu občanský soudní řád připouští pouze jako výjimku z pravidla (srov. citované usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.7.2001, sp. zn. 20 Cdo 1921/99).

Závěr odvolacího soudu, že v posuzovaném případě povaha věci umožňuje nevyčkat výsledku dědického řízení a v řízení pokračovat se zjištěnými dědici zůstavitelky, nepovažuje dovolací soud za správný. Výjimku ze zásady přerušit řízení do okamžiku, než bude řízení o dědictví pravomocně skončeno, soudní praxe připouští zejména v případech, kdy existuje pouze jediný dědic (a je tedy zřejmé, kdo a v jakém rozsahu vstoupí do procesních práv a povinností zůstavitele) nebo je-li tu nebezpečí z prodlení. Tuto výjimku tak nelze opodstatnit pouze skutečností, že samotné řízení trvá již velmi dlouhou dobu a jeho pokračování je „možné a účelné.“

Námítku dovolatele, že o přerušení řízení či o jeho pokračování s procesními nástupci ve stádiu, v němž se řízení nacházelo (po napadení rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním žalobce), měl namísto soudu prvního stupně rozhodnout již soud odvolací, považuje dovolací soud za nedůvodnou. Podmínky procesního nástupnictví vyšetří a usnesení o tom vydá odvolací soud, ztratil-li účastník způsobilost být účastníkem řízení za odvolacího řízení v době vyřizování věci odvolacím soudem [tj. v době od řádného předložení věci odvolacímu soudu do vyhlášení (vydání) rozhodnutí odvolacího soudu], nebo dovolací soud, ztratil-li účastník způsobilost být účastníkem řízení za dovolacího řízení v době vyřizování věci dovolacím soudem [tj. v době od řádného předložení věci dovolacímu soudu do vyhlášení (vydání) rozhodnutí dovolacího soudu]; v ostatních případech tak učiní soud prvního stupně. V době, kdy byla v předmětné restituční věci posuzována otázka procesního nástupnictví, nebyla tato věc dosud předložena soudu odvolacímu, a tak o této otázce v souladu s výše uvedeným rozhodl soud prvního stupně.

Naplňuje-li skutečnost, že soud rozhodl o pokračování v řízení s procesními nástupci za situace, kdy měl řízení přerušit, dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. (neboť je výsledkem nesprávného právního posouzení otázky řešené napadeným usnesením), nemůže tatáž skutečnost naplňovat dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř.

Za tohoto stavu shledal Nejvyšší soud dovolání důvodným, neboť došlo podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. k nesprávnému právnímu posouzení věci. Dovolací soud proto zrušil, vzhledem k jejich stejnému procesnímu závěru, usnesení soudů obou instancí, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o.s.ř.).

V dalším průběhu řízení soud prvního stupně vydá usnesení podle § 107 odst. 1 o.s.ř., jímž řízení přeruší do pravomocného skončení řízení o dědictví. Na základě výsledku dědického řízení pak rozhodne o procesním nástupnictví na straně žalované. Později budou též zohledněny náklady stran vzniklé v dovolacím řízení.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)